

Tale ved åbningen af Future Body

Experimentarium, torsdag den 13. april 2000

Deres kongelige højhed, mine damer og herrer!

Krop skal der til, skrev H. C. Andersen. Men - man ved, hvad man har, og ikke, hvad man får - og det er om denne kombination af kroppens nødvendighed og uvisheden om dens fremtid, at hele denne udstilling handler, hvis åbning vi her er samlet for at markere.

Vi bruger tit det udtryk, at et mennesket har kropsbevidsthed. Alligevel kniber det tit for mange af os med at have en klar bevidsthed om kroppen og om dens egenart. I den dualisme mellem sjæl og krop, der er så karakteristisk for vores kultur, bliver kroppen let til en ting, - til *et noget*, som personen har.

Men kroppen er ikke *min*, kroppen er *mig* - derfor er jeg heller ikke en ting, men et menneske.

Man kan ikke slå på Jensens krop uden at slå på Jensen selv.

Alligevel føler vi mennesker nok, at vi er vores krop på en anden måde, end dyrene er deres krop på. Vi *er* vores krop, og dog fornemmer vi, at vi er mere end den krop, som vi dog er.

Mange er de tanker, som religioner og filosofier gennem årtusinderne har gjort sig om dét, og ingen af dem synes at have forklaret tingene så godt og udtømmende, at spørgsmål om, hvad et menneske er, og hvad livet egentlig går ud på, alligevel ikke bliver ved at rejse sig for enhver af os.

Men én ting forekommer dog - om jeg så må sige: veldokumenteret, nemlig at mennesket er sin krop.

Future Body, Fremtidens Krop, handler dermed uundgåeligt om fremtidens menneske - og om fremtidens menneskesyn.

Derfor er denne udstillings tema så enormt spændende, og der er al mulig grund til at ønske Experimentarium et stort tillykke med, at det er lykkedes for jer at realisere idéen.

Men hvad er det så, vi ser, når vi kikker i fremtidens krystalkugle? Hvordan vil fremtidens krop mon komme til at adskille sig fra nutidens?

Vil fremtidens krop for eksempel være sundere? - Meget kunne tyde på, at genteknologien vil give mulighed for at diagnosticere sygdomme, men også for at konstatere sygdomsdispositioner langt tidligere end nu. Vil vi dermed også kunne forebygge bedre? - eller vil vi bare vide mere tidligere?

Vil fremtidens krop lettere kunne kureres, hvis den skulle blive syg? Vi hører løfter om langt mere effektiv og individuelt tilpasset medicin, som virker helt på gén-niveau. Og længere fremme venter måske muligheden for at kurere nu uhelbredelige sygdomme ved hjælp af genterapi på kroppens celler.

Vil fremtidens krop blive ved at være sig selv? kunne man såmænd også spørge - forstået sådan, at kroppen ikke blot ændres gennem de forandringer, som alderen medfører, men også fordi den gennem en stadig øget anvendelse af organtransplantation måske løbende vil få en ændret - som det hedder i computersproget: konfiguration - en ændret kropskonfiguration? Og for nu at blive i computer-jargonen: Vil vi kunne bruge *plug-in and update* i forbindelse med xenotransplantation med dyr-til-menneske organer? Kan vi måske på den måde afhjælpe manglen på organer til transplantation - eller vil vi endda ligefrem kunne kloner celler fra vores egen krop og dyrke dem til reserveorganer?

Og endelig: vil fremtidens krop blive mindre afhængig af *reparation* og mere præget af *forbedring* - af opgradering til *version 2.0*? - Vil den kunne gøres langt smukkere, klogere, mere atletisk og på alle måder bedre end nutidens - Future Body-udstillingen kommer jo også ind på den mulighed. Og måske ligger den nærmere, end vi egentlig gik og troede? Ad medicinsk vej har vi allerede i dag mulighed for at forøge vores koncentrationsevne og vores lykkefølelse; vil fremtiden tillige byde på muligheder for at indføre denne type korrektioner på befrugtede æg, så de kommende børn vil blive *født* med dem gennemført?

Måske vil nogen af tilhørerne indvende, at jeg vist nu er på vej ud på science-fiction-overdrevet - og deri har de såmænd i mere end én forstand så ganske ret. Men vover de alligevel en tur med ud på overdrevet, så vil de møde forskere, som derude allerede er godt i gang - sådan som det senest kom frem ved en konference, som Etisk Råd holdt herom sidste år. Her berettede Lee Silver, professor i molekylær biologi ved Princeton University, at muligheden for at ændre ved egenskaber som højde og disposition for lykke ved gén-manipulation af kommende børn ligger indenfor mulighedernes rækkevidde indenfor overskuelig fremtid, - og han fortalte, at der forskes i det.

Vi har jo allerede set, hvordan de menneskelige æg, som i udlandet udbydes til salg på internet, er forsynet med specifikationer, så man kan krydse netop de egenskaber af, man lægger særlig vægt på. Der er naturligvis en betydelig mængde gas i det - i og med, at kun halvdelen af vores arvemasse kommer fra ægget. Alligevel må man jo nok sige, at udviklingen har givet fornyet aktualitet til en linie i det gamle børnerim om fru Hansens kælder, hvor man køber frikadeller: *Når man køber æg, må man ikke lave skæg ...!*

På hele denne baggrund kunne man udmærket spørge, om begrebet *future body* også kommer til at handle om *future body-building*?

Jeg tror, at mine tilhørere i stigende grad kan fornemme, at "det begynder at rykke i etik-génet ..." - (hvis der findes sådan ét!)

Hovsa! spørger man, hvor er det egentlig, vi er på vej hen? Er vi ikke lige pludselig på vej væk fra, at *kroppen er mig og ingen anden*, og på vej mod noget helt tredje? Begynder ikke en hel skov af advarselsblink at melde sig?

Lad mig af hensyn til tiden kun nævne et enkelt spørgsmål:

Er det ikke ret sandsynligt, at vi, hvis vi virkelig fik frit valg på alle hylder til at vælge egenskaber til vores børn, alle ville gå efter de samme egenskaber, nemlig dem, der svarer til succeskriterierne i den verden, vi lever i? Ligger det ikke lige for, at dét, man kunne kalde MENSA-udgaven, d.v.s. æggehoved-udgaven af Barbie og Ken ville blive den foretrukne?

Men derved ville vi jo afgørende indsnævre vores biologiske diversitet, som man siger, vores forskellighed - og dermed vores samlede tilpasningsevne til ændrede forhold - og dét i dramatisk grad. Og i en verden, som skifter så hurtigt, som nutidens - og sikkert i endnu højere grad fremtidens - ville det så ikke gøre os utroligt sårbare - som menneskehed?

Det er derfor, vi skal have *Etik til Tiden* - et slogan, som Etisk Råd har tilladt sig at låne fra DSB - jeg ved i øvrigt ikke, hvem af os det i så henseende går bedst for ...

Som mennesker har vi en pligt til - *i tide* - at problematisere glansbillederne for at undgå, at de forfører os.

Det er flot og vi klapper, når cykelrytteren ruller over målstregen som den første og modtages med pokal, bånd og blomster, men har der været doping med i spillet, handler det jo ikke bare om sportsligt snyd; det handler også om en kropslig præstation, der er erhvervet på en afbetaling, hvis afdrag skal erlægges af fremtidens krop.

Enhver body-builder ved, at hvis den kropslige performance er bygget på anabolske steroider, så kan kroppen få ondt ved at indfri de vekslers, der er trukket på dens fremtid.

Der er en pris på alt, men der er ikke nødvendigvis et prisskilt på alt; nogle gange afslører prisen sig først på kontoudskriften - og endda længe efter.

Men hvis det *er* rigtigt at sige, at kroppen er mig, og at begrebet *future body* derfor også handler om fremtidens menneskesyn, så må vores overvejelser nødvendigvis grave et spadestik dybere. Så drejer det sig ikke kun om at forebygge; så drejer det sig ikke kun om at undgå at skade; så drejer det sig også om at lade være at nedskrive kursen på menneskeværd.

Selv de mest fristende og slående kvantespring må ikke få os til at glemme, at der er forskel på mennesker og kaniner, - at der er ting, vi kan gøre med ting, men som vi ikke kan gøre med mennesker, fordi mennesker netop ikke må gøres til ting.

Derfor er det ikke bare væsentligt, at etik tages med i tide, det vil sige fra starten - og *har* det ikke været fra starten, så i hvert fald NU!

Det er også væsentligt, at vi alle er med i disse overvejelser og ikke kun søger svarene under en individualistisk synsvinkel. Andrej Sacharow bør ikke have levet forgæves med sin konstatering af, at intet menneske kan unddrage sig sin del af ansvaret for noget, der på afgørende måde berører menneskehedens fremtid.

Og vi behøver ikke lade os kue af jantelovens påstand om, at vi ikke skal tro, vi er noget, vi enkeltmennesker. Jo, sandelig er vi, og jo sandelig kan vi da være med til at tage stilling.

Men det kræver information og måske ikke mindst *illustration*, - og her er det igen, at der er grund til at glæde sig over, at denne udstilling nu åbnes, - ikke blot med sine mange illustrationer til emnet *fremtidens krop*, men også, fordi den netop rummer den centrale såkaldte *dilemmastand*, hvor publikum vil blive udfordret til at tage stilling til en række af de etiske, moralske og filosofiske dilemmaer, som fremtiden bringer.

For at vi kan tage stilling, må vi vide, hvad det er, der foregår - vi må have nogle fakta. Og så må vi diskutere, hvad der er godt og hvad der er skidt blandt de muligheder, vi får tilbudt - hvad vi gerne vil have, og hvad der vil få for mange uønskede bivirkninger eller direkte betyde overskridelse af etiske grænser, som ikke må overskrives.

Man kan jo være sagtens positiv over for udviklingen uden dermed at være positiv over for en hvilken som helst udvikling.

Tillykke med det flotte resultat! Jeg håber, at rigtigt mange vil komme og lade sig både informere, inspirere og udfordre, og at de vil gå herfra igen, - ikke teknologi-fixerede eller banalt teknologi-begejstrede, men sandelig heller ikke teknologi-fjendske. At de tværtimod i endnu højere grad vil være blevet teknologi-bevidste, teknologi-nøgterne, teknologi-reflekterende.

Og til sidst: Tak for indbydelsen til at sige et par ord ved denne festlige åbning af en udstilling, i hvilken Etisk Råd kun har en meget beskedne aktie, nemlig som medudgiver af den virtuelle bog, der bliver til i tilknytning til udstillingen.

I det Jylland, som hendes kongelige højhed og min ringhed kommer fra, dér råber vi hurra, når der er noget at råbe hurra for! Og det er der her. Og derfor vil jeg bede forsamlingen rejse sig og udbringe et trefoldigt leve for denne udstilling.

Et leve for kroppens fremtid, for menneskets fremtid - og for vores evne til i fællesskab med hinanden at tage vare på det gode liv.

Det leve! Tak.